

Van windsurfer tot viskunstenaar

Wind, snelheid en hout. Dat zijn de elementen waarbij Paul Jansen (50) zich als een vis in het water voelt. Voor hem geen vaste baan, maar een vrij bestaan gedreven door passie: van windsurfer tot viskunstenaar.

Tekst en fotografie Bart Siebelink

Geboren en getogen in Zandvoort is Jansen kind aan huis bij het bekende strandpaviljoen Tijn Akersloot, waar hij van de nieuwe eigenaar de ruimte kreeg om zijn stempel te drukken op het luchtige design-interieur. In de frisse, lichte ruimte prijken onder meer kloeke barkrukken, een meterslange leestafel en een glimmende tafel in de vorm van een surfplank; alle samengesteld uit stukken hout die zo uit de vloedlijn lijken te zijn gejut. Maar de onbetwiste blikvangers zijn de decoratieve houten vissen aan de wand. Een ruim twee meter lange barracuda bij binnen-

komst, een marlijn en een zwaardvis, om er een paar te noemen.

Niet alles is juthout

Voorzichtig haalt de maker een exemplaar van de wand en legt hem op tafel. Dan valt pas op met hoeveel zorg de verschillende stukjes hout waaruit de vis bestaat, bij elkaar zijn gezocht.

Allemaal op het strand gejut? "Het meeste niet", glimlacht Jansen. "Juthout mag er dan aan de buitenkant fraai en doorleefd uitzien, zodra je het tegen de schuurband zet, vallen de kleur en de structuur van

het binnenste hout meestal tegen. Daarom gebruik ik alleen stukjes juthout voor de accenten, soms nog met wat afgebladderde witte verf erop. Maar voor het leeuwendeel gebruik ik teak. Nee, geen vers gekapt tropisch hardhout, maar hergebruikte reststukjes die ik krijg van een meubelmaker die oude Indonesische meubels verwerkt tot nieuwe. Ik hergebruik dus materiaal dat hij anders zou weggooien. Maar voor mijn werk komt dat harde materiaal heel goed van pas. Zeker voor de onderdelen die tegen een stootje moeten kunnen, zoals de dunne, ►

Paul Jansen maakt alleen beelden van vissen die hem bekoren zoals de pieterman.

De kunstenaar en zijn vis.

puntige staart, de vinnen en andere uitsteeksels, heb je werkelijk stevig hout nodig.”

Een volle werkweek kost het Jansen om een houten visbeeld te scheppen, en dan is het nog stevig aanpoten ook. Eerst zaagt hij de losse onderdelen op de gewenste maat. Vervolgens beitelt, hakt, schaaft en schuurt hij ze in vorm. Ook neemt hij het teak stevig onderhanden met staalborstels om de nerven open te ruwen, wast hij het in met zeep om het in versneld tempo zoor te krijgen en wrijft hij er dunne laagjes acryl in om het nog een nog sterker doorleefd en verweerd uiterlijk te geven. Eigenlijk gebruikt hij alles, behalve olie en lak. Daarna valt de puzzel in elkaar volgens een vooraf gemaakte werktekening. Wanneer alles met schroeven en lijm eenmaal vast op zijn plek zit, volgt hier en daar nog een laatste roestig spijkertje om het af te maken.

Jansens' zogenoemde 'fish art' kent een sterk ambachtelijke dimensie. Ook vanwege zijn gezworen trouw aan hout als werkmateriaal. Op zijn visitekaartje staat 'houtbewerker' vanwege de vele interieurstukken en

totempalen die hij in opdracht vervaardigt. Maar de fish-art komt daarentegen helemaal uit zijn diepste zelf en beoogt het ambachtelijke te overstijgen. "Het eindresultaat moet in mijn ogen een sterk kunstwerk worden en niet een object dat misschien ambachtelijk heel mooi in elkaar zit!"

Topsurfer

De passie vormt het centrale kompas in Jansens levensloop die zich laat lezen als de zoektocht van een 'dagdromer' naar ultieme vrijheid. "Dat begon voor mij eind jaren tachtig met skateboards, waarna ik overstapte op wind-, golf- en kitesurfen. Mijn beroep was surfleeraar en ik heb meegedraaid in het circuit van Stephan van den Berg (meervoudig wereldkampioen en de eerste windsurfer die goud won op de Olympische Spelen, B.S.) en internationale wedstrijden gewindsurft."

Het was in Hawaï waar de fanatieke surfer zijn liefde voor het houtbewerken ontdekte. "We waren daar voor de PanAm Worldcup en logeerden bij een woodcarver. Ik was diep onder de

indruk van de prachtige driedimensionale taferelen die hij maakte. Sommige met modellen van walvissen erin. Ook maakte hij prachtige wijzerborden en decoratieve naamborden voor huizen. Nu had ik mijn eerste stappen op het creatieve pad al gezet met surrealistische olieverfschilderijen. Maar vanaf toen kwam er hout voor in de plaats, definitief."

Gezien Pauls sportieve achtergrond zou je eerder verwachten dat hij zijn ambacht zou richten op het maken van houten surfplanken, in plaats van totempalen, interieurstukken en vissen. Hij lacht: "Daar waag ik me voorlopig nog even niet aan. Misschien dat het ooit nog komt, want je moet weten: ik kan me geen grotere ambachtelijke uitdaging voorstellen dan het in vorm brengen, het shapen van de perfecte surfplank. Ooit heeft een shaper hier uit Zandvoort voor mij een surfplank gemaakt van schuim en epoxy. Hij heeft enorm lang aan de rondingen zitten werken om de plank van alle kanten precies in de juiste gestroomlijnde vorm te krijgen. Het was ook een fantastische plank. Toen hij brak, is het hem helaas nooit meer

gelukt om precies zo'n zelfde plank te maken. Een houten surfplank is nog moeilijker om te maken, ook omdat deze van binnen hol moet zijn. Misschien moet je het vergelijken met een Stradivarius viool."

Vissenscheten

Jansen mag dan aan zee zijn opgegroeid, een visser is hij nooit geweest. "Het enige dat ik mij nog herinner is dat mijn vader vanuit de zeilboot weleens een lijn uitwierp met meerdere haken, waarmee hij vissen aan boord haalde. Ik was een jochie van acht en weet alleen nog dat de hele boot er vol mee lag en dat die vissen ook scheten lieten. Ik geloof dat het makrelen waren."

Waarom dan toch vissen? "Vanwege hun sierlijkheid en snelheid, ik ben ook gek op die prachtige vinnetjes. Vooral die van de snelle soorten zoals zwaardvis en marlijn. Ze doen me denken aan de perfecte vinnetjes van een surfplank."

Toch kunnen ook sommige van onze inheemse Noordzeevissen hem wel bekoren. Zo vervaardigde Paul een paar strakke beelden van pietermannen. "Wat me bij die soort aanspreekt is de vorm van de bek die als een schuine lijn omlaag steekt. En natuurlijk het stekelige rugvinnetje." Kortom: er moet iets zijn wat Jansen boeit. Een aal of een snotolft zal hij niet zo gauw maken. Een

uitzondering is de haring die als symbool voor Hollandse traditie niet uit kon blijven. Ook kwam er een braam uit zijn handen, "Omdat een opdrachtgever die per se wilde".

De visbeelden kosten gemiddeld 900 euro per stuk. Ze vinden hun kopers via Pauls website:

www.totempauljansen.nl,

via zijn persoonlijke netwerk en via bezoekers van strandpaviljoen Tijn Akersloot die zijn werk zien en zijn visitekaartje uit de houten sierhouder op de hoek van de bar gritsen. "De verkoop loopt heel behoorlijk, ik hoop in de toekomst volledig te kunnen leven van mijn fish-art. Op dit moment is dat nog niet het geval. Ik werk al 20 jaar zelfstandig en heb de meeste omzet uit houten interieurstukken. Dat is al fantastisch. Maar wat is er nou mooier dan wanneer je kan leven van je passie?"

Pyrografie

Als autodidact staat Jansen zichzelf ook toe om al doende te leren en bij elke volgende vis nieuwe inzichten en verfijningen door te voeren. Een goed onderdeel waarin dit tot uiting komt is het oog. "In het begin gebruikte ik glazen knikkers voor de ogen. Dat werkte prima en gaf zelfs een fraai effect wanneer het licht er vanuit een bepaalde hoek inscheen. Maar gaandeweg wilde ik steeds meer het hout zelf het complete verhaal laten vertellen. Dus ook het oog

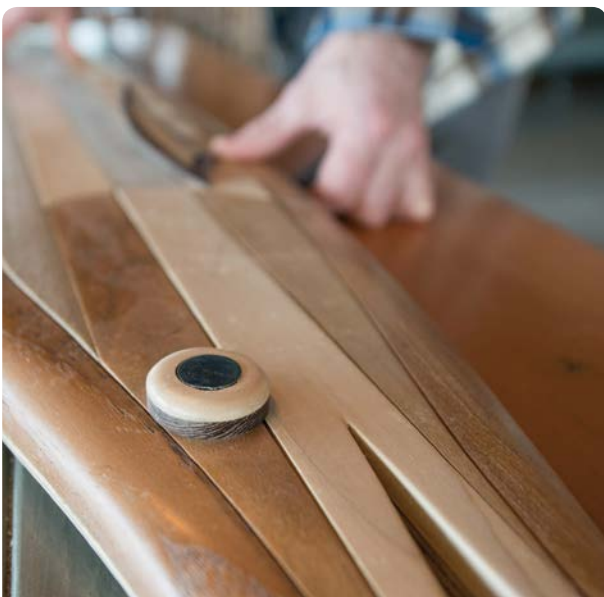
moet van hout zijn. Met een ronde pupil van zwart ebben, ingelegd in een iris van lichter getint hout, krijg je veel geloofwaardiger ogen."

Ook de vinstralen in Janssens creaties evolueerden van met de soldeerbout ingebrande lijnen – een techniek die bekend staat als pyrografie – tot vinnen die zijn opgebouwd uit laagjes van verschillende kleuren hout die, tegen elkaar verlijmd, een gelaagd lijnenspel opleveren, vergelijkbaar met dat van een spekkook.

Als volgende stap wil Jansen niet langer toevlucht nemen tot schroeven en metalen plaatjes om het geheel bijeen te houden. "Houtverbindingen en lijm moeten het werk gaan doen. Dan kan ik ook vissen maken die van beide kanten bekeken kunnen worden."

Gaandeweg groeit ook Janssens belangstelling voor de anatomie van vissen. De term 'kieuwdeksels' zegt hem niets, maar bij zijn laatste ontwerpen duiken de ronde boogvormige lijnen achter de kop steeds vaker op. En wellicht krijgt in de toekomst ook de zijlijn een plek in Janssens fish-art.

De pyrografie verdwijnt overigens niet helemaal. Jansen blijft de techniek gebruiken voor de naambordjes die aan kettinkjes onder de vis hangen en voor het logo. Een rond yin en yang-achtig teken, waarin de initialen P en J te ontwaren zijn. "Maar je kan er ook mijn sterrenbeeld in zien: vissen." **V**

De beelden zijn opgebouwd uit verschillende kleuren en soorten hout. Houtverbindingen en lijm moeten het werk doen.